

İlgili Kanun / Madde
6098 S. TBK/49, 55

T.C.
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2023/8486
Karar No. 2024/13657
Tarihi: 24.12.2024

- İŞ KAZASINDAN DOĞAN MADDİ MANEVİ TAZMİNAT
- İŞVERENİN ÖNLEM ALMA YÜKÜMLÜĞÜ
- İŞVERENİN GÖZETİM BORCUNUN OBJEKTİF KUSUR SORUMLULUĞU İLKESİNE DAYANDIĞI
- SORUMLULUK İÇİN İŞVEREN DAVRANIŞI İLE ZARAR ARASINDA SEBEP SONUÇ İLİŞKİSİNİN BULUNMASININ GEREKTİĞİ
- İLLİYET BAĞI
- USULÜ KAZANILMIŞ HAK İLKESİ

ÖZETİ: Diğer taraftan, işçilerin beden ve ruh sağlığının korunmasında önemli olan yön, iş güvenliği tedbirlerinin alınmasının hakkaniyet ölçüleri içinde işverenlerden istenip istenemeyeceği değil, aklın, ilmin, fen ve tekniğin, tedbirlerin alınmasını gerekli görüp görmediği hususlarıdır. Bu itibarla işverenler, mevzuatın kendisine yüklediği tedbirleri, işçilerin tecrübeli oluşu veya dikkatli çalıştığı takdirde gerekmeyeceği gibi düşünceler ile almaktan çekinemeyeceklerdir. Çalışma hayatında süre gelen kötü alışkanlık ve geleneklerin varlığı da, işverenlerin önlem alma ödevini etkilemez. İşverenler, çalıştırdığı sigortalıların bedeni ve ruh bütünlüğünü korumak için yararlı her önlemi, amaca uygun biçimde almak, uygulamak ve uygulatmakla yükümlüdürler. İşverenin işçiyi gözetme borcu kökleşmiş içtihatlar çerçevesinde "objektif kusur sorumluluğu" ilkesine

dayandırılmakta olup, bu kapsamda işverenin işyerinde gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alması gerekmekte olup ayrıca mevzuatta öngörülmemiş olsa dahi bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bilim, teknik ve örgütlenme düşüncesi yönünden alınabilme olanağı bulunan, yapılacak gider ve emek ne olursa olsun bilimin, tekniğin ve örgütlenme düşüncesinin en yeni verileri göz önünde tutulduğunda işçi sakatlanmayacak, hastalanmayacak ve ölmeyecek ya da bu kötü sonuçlar daha da azalacaksa her önlem işverenin koruma önlemi alma borcu içine girer.

Bu önlemler konusunda işveren işyerini yeni açması nedeniyle tecrübesizliğini, bilimsel ve teknik gelişmeler yönünden bilgisizliğini, ekonomik durumunun zayıflığını, benzer işyerlerinde bu iş güvenliği önlemlerinin alınmadığını savunarak sorumluluktan kurtulamaz. Gerçekten, çalışma hayatında süregelen kötü alışkanlık ve geleneklerin varlığı işverenin önlem alma borcunu etkilemez. İşverenlerce, iş güvenliği açısından yaşamsal önem taşıyan araç ve gereçlerin işçiler tarafından kullanılması sağlandığında kaza olasılığının tamamen ortadan kalkabileceği de tartışmasız bir gerçektir. Bu açıklamalara göre, iş kazasının oluşumuna etki eden kusur oranlarının saptanmasına yönelik olarak yapılan incelemede, ihlâl edilen mevzuat hükümleri, zararlı sonuçların önlenmesi için koşulların taraflara yüklediği özen ve dikkat yükümüne aykırı davranışın doğurduğu sonuçlar, ayrıntılı olarak irdelenip kusur aidiyet ve oranları gerekçeleriyle ortaya konulmalıdır. Bununla birlikte sorumluluğun asli şartı; zararlı söz konusu davranış veya olay arasında bir sebep sonuç ilişkisinin bulunmasıdır. Bu sebep sonuç ilişkisine genel anlamda illiyet bağı denir. Burada sözü edilen illiyet bağı uygun illiyet bağıdır. Uygun illiyet bağı, olayların olağan akışına ve hayat tecrübesine göre, sebebin, meydana gelen sonucu yaratmaya elverişli olmasıdır. Uygun illiyet bağı, sorumluluğu, zarar veren

bakımından öngörülebilir risklerle sınırlamaktadır (Eren, s.561). Başka bir deyişle, hayatın olağan akışı ve hayat tecrübesi bakımından öngörülemez zararlar uygun illiyet bağı kapsamında sorumluluğu doğurmayacaktır.

İlliyet bağı; mücbir sebep, zarar görenin kendi kusuru veya üçüncü kişinin kusuru nedeniyle kesilebilir. Aynı zamanda sorumluluktan kurtulma sebebi olan bu üç sebep, sadece kusur sorumluluğunda değil, kusursuz sorumlulukta da kabul edilmektedir (Eren, s. 561). Her üç neden açısından da, illiyet bağının kesildiği iddiası, sorumlu kişiler tarafından açıkça ispatlanmadıkça kabul edilmemelidir. Bu bakımdan sorumluluktan kurtulmak oldukça zorlaştırılmıştır.

Öte yandan somut olayda uygulanması açısından usuli kazanılmış hak üzerinde durmak da faydalı olacaktır.

6100 sayılı HMK'nın 266 ncı maddesine göre Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. (Değişik cümle: 3/11/2016-6754/49 md.) Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. (Ek cümle: 03/11/2016-6754/49 md.) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemez. Aynı kanunun 281/1 inci maddesine göre "Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilirler. (Ek cümle:22.07.2020-7251/24 md.) Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi hâlinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak,

bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir düzenlemesi yer almaktadır.

Bilindiği üzere HMK'nın 30 uncu maddesi kapsamında düzenleme altına alınmış olan usul ekonomisi ilkesine göre de hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18.02.2021 tarih ve 2018/10(21)-94 E- 2021/111 K sayılı ilamında da açıkça belirtildiği gibi " Bir tarafın bilirkişi raporuna itiraz etmemesi ile diğer (Bilirkişi Raporuna itiraz eden) taraf lehine usulî kazanılmış hak doğar. Yani, bir taraf bilirkişi raporuna itiraz etmez, diğerinin itirazı üzerine yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılır ve ikinci bilirkişi raporu birinci rapora itiraz edenin daha da aleyhine olursa, ilk rapora itiraz etmeyen taraf bakımından ilk bilirkişi raporu kesinleştiğinden ve bununla diğer taraf lehine usulî kazanılmış hak doğduğundan, Mahkemenin ilk bilirkişi raporuna göre karar vermesi gerekir (Kuru, B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, Cilt:3, s. 2753)"

Dosya kapsamında toplanan bilgi ve belgelere göre; davacının, davalı Ali Can Ballı adına tapuda kayıtlı ama davalı Ercan Ballı tarafından işletilen narenciye bahçesinde olay günü narenciye ağaçlarının ilaçlanması işinde çalışmak üzere çağrıldığı, bu iş kapsamında dava harici Hasan Besler tarafından kullanılan traktörün arkasına bağlanan ilaçlama makinesi olduğu anlaşılan ve "holder" olarak tabir edilen makine üzerinde etrafı korkuluklu bir alanda çalışırken Hasan Besler'in traktörü sürdüğü ağaçlar arasında dik manevra yaptırdığı sırada, makineyi traktöre bağlayan şaftın kırılması davacının üzerinde bulunduğu makinenin dengesinin bozulduğu ve makinenin sağ tarafı üzerine devrildiği esnada, davacının devrilen makine altında kalmamak için 3 - 3,5 metre yüksekten zemine atlaması ile T12 kompresyon kırığı oluşacak şekilde yaralandığı anlaşılmıştır. Olayın SGK tarafından iş kazası olarak kabul edildiği ve işveren olarak davalıların tespit

edilerek işverenlerin %30ar, traktör sürücüsü Hasan Besler'in %20 ve sigortalının %20 oranında kusurlu olduğuna dair müfettiş raporu tanzim edildiği anlaşılmıştır.

Bu dosya kapsamında kusur oran ve aidiyetinin tespiti için bilirkişi heyetinden alınan 16.05.2017 tarihli raporda ise; davacıya %10, davalı Ercan Ballı'ya %60, dava harici traktör şoförü Hasan Besler'e %30 kusur verildiği, davalı Alican Ballı'ya kusur verilmediği, davacı vekili tarafından süresi içerisinde iş bu rapora itirazda bulunulmadığı, davalılar vekilinin süresi içerisinde itirazları üzerine alınan 23.09.2017 tarihli raporda davalıların işveren olarak müştereken %80, dava harici traktör sürücüsü Hasan Besler'in %10 ve davacının %10 oranında kusurlu kabul edildiği, davalılar vekilinin itirazı üzerine alınan 24.04.2019 tarihli raporda ise davalıların müştereken %90, dava harici traktör sürücüsü Hasan Besler'in %10 kusurlu olduğu, davacının ise kusursuz olduğu kabul edilmiştir. Mahkemece 24.04.2019 tarihli kusur raporu dikkate alınarak karar verilmiş ise de varılan sonuç davacı lehine %10 kusur veren rapora davacı vekilinin süresi içerisinde itiraz etmemiş olması nedeniyle davalılar lehine oluşan usuli kazanılmış hakkın ihlali noktasında hatalı olmuştur.

Taraflar arasındaki iş kazasından kaynaklı tazminat istemli davadan dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kısmen kabul ve kısmen reddine karar verilmiştir.

Kararın davalılar vekilleri tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurularının esastan reddine dair karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalılar vekili tarafından süresi içerisinde temyiz edildiği, anlaşıldıktan ve yapılan ön inceleme sonucunda, noksan tespit edilen hususlar yönünden dosya mahalline geri çevrilmişti, geri çevirme üzerine dosya Dairemize gelmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi Güner Durmuş tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde özetle; müvekkilinin davalılardan Ali Can Ballı'ya ait kardeşi Ercan Ballı tarafından kullanılan Karataş ilçesi Hacıhasan

köyündeki narenciye bahçesinde Hasan Besler yönetimindeki 01 NJ 307 plakalı traktörün üzerinde holder denilen ilaçlama makinesinde çalışırken 24.03.2011 tarihinde iş kazası geçirerek üzerinden düşerek yaralandığını, büyük oranda meslekte kazanma gücünü yitirerek malul kaldığını, kazanın oluşumunda davalı işverenlerin iş yerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlemlerin alınmamış olması nedeni ile kusurlu olduklarını, kazadan sonra müvekkilinin uzun süre tedavi görmesine rağmen rahatsızlıkları nedeni ile çalışmadığını, ihtiyaçlarını dahi gideremediğini beyanla fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 50.000,00 TL manevi tazminat, 5.000,00 TL maddi tazminat olmak üzere 55.000,00 TL'nin davalılardan tahsiline karar verilmesini talep etmiş yargılamanın devamında maddi tazminat istemini 194.534,04 TL'ye artırmıştır.

II. CEVAP

Davalılar vekili verdiği cevap dilekçesinde; müvekkillerinin kardeş olduklarını, davacının günlük yevmiye ile çalışan bir işçi olduğunu, işçi işveren ilişkisinin mevcut olmadığını, davacının tedavisi ile ilgili masraftan kaçınılmadığını, bölgenin en iyi hastanesinde tedavisinin yaptırıldığını, kusurlu olmamasına rağmen tüm masrafın müvekkilleri tarafından karşılandığını, Adana Acıbadem Hastanesine 41.642,05 TL, ilaç harcaması için 870,00 TL ödediklerini, davacının yakınına 10.600,00 TL havale ile ödeme yaptıklarını beyan ederek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve numarası yazılı kararında özetle; "mülkiyeti Ali Can Ballı'ya ait olan işletmesi Ercan Ballı tarafından yürütülen narenciye bahçesinin ilaçlama işi esnasında 24.03.2011 tarihinde kullanılan traktör ile çalışırken traktörün arkasına takılmış olan holderin üzerinde davacı Ramazan Zengin'in bulunduğu, hattın bitmesi neticesinde traktör sürücüsü Halit Besler'in manevra yaparak diğer hatta geçmesi esnasında holderi traktöre bağlayan yan çeki demirinin kırılması ve bu esnada holderin yan yatması üzerine Ramazan Zengin'in kendini yere attığı ve neticesinde işçinin yaşamsal tehlike oluşturacak şekilde yaralandığı, SGK Adana İl Müdürlüğü'nün 06.09.2016 tarihli komisyon kararında 24.03.2011 tarihinde meydana gelen olayın 5510 sayılı Kanun'un 13 üncü maddesi gereği iş kazası sayılmasına karar verildiği, SGK Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının 28.09.2018 gün, 409216-47/İR/47 sayılı raporunda, meydana gelen kazanın 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13 üncü maddesi gereğince iş kazası olduğu, kazanın meydana gelmesinde işverenin işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatına aykırı hareketi sonucu iş kazası olayında iş yeri ortağı Ercan Ballı'nın %30, işyeri ortağı Ali Can Ballı'nın %30 olmak üzere toplam %60 oranında kusurlu oldukları, işçi Ramazan Zengin'in yaralanması ile sonuçlanan kaza olayında Hasan Besler'in üçüncü kişi olarak %20, iş kazasına uğrayan Ramazan Zengin'in %20 oranında kusurlu bulunduğunun tespit edildiği, kusur oranlarının tespiti yönünden dosya kusur bilirkişi heyetine tevdi edilmiş olup, bilirkişi heyeti

tarafından düzenlenen 16.05.2017 havale tarihli raporda; meydana gelen kazanın 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13 üncü maddesi gereğince iş kazası olduğu, davalı işveren Ercan Ballı'nın yapılan işe uygun ekipman kullanmaması, ekipmanın bakım ve muayenesinin yapılamaması, vs. nedenlerle %60 oranında kusurlu olduğu, kazanın meydana geldiği bahçede aralıklı olarak 7 yıldan beri çalıştığını ifade eden Ramazan Zengin'in bahçeyi, bahçenin zemin özelliklerini tanıması, kullanılan iş ekipmanlarını tanımasına rağmen holderin yan yatması sırasında panikleyerek kendini yere atması sebepleri ile kendi yaralanması ile sonuçlanan kazanın meydana gelmesinde Ramazan Zengin'in 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77 nci maddesine aykırı hareketinden dolayı %10 oranında kusurlu olduğu, tecrübeli bir sürücü olmasına rağmen traktörün üzerine iki kişi alması, arazi yapısını ve zemin özelliklerini düşünmeden keskin manevra yaparak, çeki demirinin kırılmasına, holderin savrulmasına ve sonucunda Ramazan Zengin'in yaralanması ile sonuçlanan kazada Hasan Besler'in ise %30 oranında kusurlu bulunduğu, narenciye bahçesinin ve traktörün mülkiyeti her ne kadar davalı Ali Can Ballı'ya ait ise de her ikisinin kullanımı ve işletmesi Ercan Ballı'ya ait olması ve çalışanlarında Ercan Ballı adına çalışıyor olması sebepleri ile Ali Can Ballı'nın kazada kusurunun bulunmadığı, raporlar arasındaki çelişkiyi gidermek amacı ile dosya yeni bilirkişi heyetine tevdi edilmiş olup, bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen 02.10.2017 havale tarihli raporda; meydana gelen kazanın 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13 üncü maddesi gereğince meydana gelen kazanın iş kazası olduğu, davalı işveren Ali Can Ballı-Ercan Ballı'nın olayda %80 oranında, traktör sürücüsü Hasan Besler'in olayda %10 oranında, davalı Ercan Ballı'nın %10 oranında kusurlu olduğu, kazalı Ramazan Zengin'in olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığının tespit edildiği, tüm raporlardaki kusur oranlarının birbirinden farklı olması sebebi ile bu raporlar arasındaki çelişkiyi gidermek amacı ile dosya yeni bilirkişi heyetine gönderilmiş olup, bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen 24.07.2019 havale tarihli raporda; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13 üncü maddesi gereğince meydana gelen kazanın iş kazası olduğu, davalı işveren Ali Can Ballı-Ercan Ballı'nın olayda %80 oranında, traktör sürücüsü Hasan Besler'in olayda %10 oranında, davalı Ercan Ballı'nın %10 oranında kusurlu olduğu, kazalı Ramazan Zengin'in olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığı tespit edilmiş olup, dosyada en son alınan 24.07.2019 tarihli rapordaki kusur oranları ve davacının meslekte kazanma gücü kayıp oranında %100 olduğu dikkate alınarak davacının maddi tazminat miktarının tespiti yönünden alınan 02.10.2019 havale tarihli ek bilirkişi raporu gerekçeli ve yeterli olmakla karara esas alınmış olup raporda alacağın net hesaplandığı şekilde davacının 293.133,31 TL maddi tazminat alacağının bulunduğu hesap edilmiş ve davacının maddi tazminat talebini 08.01.2019 tarihinde ıslah harcını yatırarak 194.534,04 TL'ye yükselttiği dikkate alınmış olup, davacının meydana gelen olay nedeni ile duyduğu üzüntü ve elem, mali ve içtimai durumları dikkate alınarak sebepsiz zenginleşmeye yol açmayacak

şekilde maruz kaldıkları olay nedeni ile davacı için 25.000 TL manevi tazminat talebinin kabulü ile davacının davasının kısmen kabulü, kısmen reddi cihetine gidildiği" gerekçeleriyle karar verildiği anlaşılmıştır.

V. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalılar vekillerinin istinaf başvurusunda bulunması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararında somut olayda; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından düzenlenen inceleme raporunda gerçekleşen olayın iş kazası olduğu, gerçekleşen olayda davalı işveren Ali Can Ballı-Ercan Ballı'nın olayda %80 oranında, Traktör sürücüsü Hasan Besler'in olayda %10 oranında, davalı Ercan Ballı'nın %10 oranında kusurlu olduğu, kazalı Ramazan Zengin'in olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığı sabit olmakla denetime elverişli olan teknik bilirkişi raporundaki hesaplamalara uygun olarak verilen İlk Derece Mahkeme kararının usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmakla davalının istinaf talebinin reddi gerektiği gerekçeleriyle davalılar vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nın 353/1-b.1 inci maddesi gereğince esastan reddine dair karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davalılar vekili temyiz dilekçesinde özetle; davalı müvekkillerinin kardeş olup, davacı günlük yevmiye ile çalışmakta iken davacının davalılarla aralarında süresiz iş akdi olmayıp işçi-işveren ilişkisi mevcut olmadığından davanın husumetten reddi gerektiğini, davacıya kusur veren raporlar yerine kusur vermeyen rapora itibar edildiğini, fahiş miktarda tazminatlara hükmedildiğini, tedavi gideri ile ödeme yapıldığını bunların tazminata gözetilmesi gerektiğini beyanla kararın bozulmasını talep etmiştir.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, iş kazasında sürekli iş göremezliğe uğrayan sigortalının maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir.

1.Olay tarihinde yürürlükte bulunan 4857 sayılı Kanun'un 77 nci maddesi uyarınca, işverenler iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. İşverenler alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumluluklar konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Anılan madde ile, işverenlere, işçi sağlığı ve iş güvenliği kavramından kapsamlı olarak, her türlü önlemi almak yanında, bir anlamda objektif özen yükümlülüğü de öngörülmektedir. Bu itibarla işverenin, mevzuatın kendisine yüklediği tedbirleri, işçinin tecrübeli oluşu veya dikkatli çalıştığı takdirde gerekmeceği gibi bir düşünce ile almaktan sarfınazar etmesi kabul edilemez.

2. Diğer taraftan, işçilerin beden ve ruh sağlığının korunmasında önemli olan yön, iş güvenliği tedbirlerinin alınmasının hakkaniyet ölçüleri içinde işverenlerden istenip istenemeyeceği değil, aklın, ilmin, fen ve tekniğin, tedbirlerin alınmasını gerekli görüp görmediği hususlarıdır. Bu itibarla işverenler, mevzuatın kendisine yüklediği tedbirleri, işçilerin tecrübeli oluşu veya dikkatli çalıştığı takdirde gerekmeyeceği gibi düşünceler ile almaktan çekinemeyeceklerdir. Çalışma hayatında süre gelen kötü alışkanlık ve geleneklerin varlığı da, işverenlerin önlem alma ödevini etkilemez. İşverenler, çalıştırdığı sigortalıların bedeni ve ruh bütünlüğünü korumak için yararlı her önlemi, amaca uygun biçimde almak, uygulamak ve uygulatmakla yükümlüdürler

3. Mevzuatta bulunan bir kısım boşluklar kanun koyucu tarafından 30.06.2012 yürürlük tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (6331 sayılı Kanun) ile doldurulmaya çalışılmıştır. 6331 sayılı Kanun'un 37 nci maddesiyle 4857 sayılı Kanun'un 77 ve devamı bir kısım maddeler yürürlükten kaldırılarak, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeni düzenlemeler getirilmiştir. 6331 sayılı Kanun ile işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerinin düzenlenmesi amaçlanmıştır.

4. İşverenin işçiyi gözetme borcu kökleşmiş içtihatlar çerçevesinde "objektif kusur sorumluluğu" ilkesine dayandırılmakta olup, bu kapsamda işverenin işyerinde gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alması gerekmekte olup ayrıca mevzuatta öngörülmemiş olsa dahi bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bilim, teknik ve örgütlenme düşüncesi yönünden alınabilme olanağı bulunan, yapılacak gider ve emek ne olursa olsun bilimin, tekniğin ve örgütlenme düşüncesinin en yeni verileri göz önünde tutulduğunda işçi sakatlanmayacak, hastalanmayacak ve ölmeyecek ya da bu kötü sonuçlar daha da azalacaksa her önlem işverenin koruma önlemi alma borcu içine girer.

5. Bu önlemler konusunda işveren işyerini yeni açması nedeniyle tecrübesizliğini, bilimsel ve teknik gelişmeler yönünden bilgisizliğini, ekonomik durumunun zayıflığını, benzer işyerlerinde bu iş güvenliği önlemlerinin alınmadığını savunarak sorumluluktan kurtulamaz. Gerçekten, çalışma hayatında süregelen kötü alışkanlık ve geleneklerin varlığı işverenin önlem alma borcunu etkilemez. İşverenlerce, iş güvenliği açısından yaşamsal önem taşıyan araç ve gereçlerin işçiler tarafından kullanılması sağlandığında kaza olasılığının tamamen ortadan kalkabileceği de tartışmasız bir gerçektir. Bu açıklamalara göre, iş kazasının oluşumuna etki eden kusur oranlarının saptanmasına yönelik olarak yapılan incelemede, ihlâl edilen mevzuat hükümleri, zararlı sonuçların önlenmesi için koşulların taraflara yüklediği özen ve dikkat yükümüne aykırı davranışın doğurduğu sonuçlar, ayrıntılı olarak irdelenip kusur aidiyet ve oranları gerekçeleriyle ortaya konulmalıdır.

6. Bununla birlikte sorumluluğun asli şartı; zararlar söz konusu davranış veya olay arasında bir sebep sonuç ilişkisinin bulunmasıdır. Bu sebep sonuç ilişkisine genel anlamda illiyet bağı denir. Burada sözü edilen illiyet bağı uygun illiyet bağıdır. Uygun illiyet bağı, olayların olağan akışına ve hayat tecrübesine göre, sebebin, meydana gelen sonucu yaratmaya elverişli olmasıdır. Uygun illiyet bağı, sorumluluğu, zarar veren bakımından öngörülebilir risklerle sınırlamaktadır (Eren, s.561). Başka bir deyişle, hayatın olağan akışı ve hayat tecrübesi bakımından öngörülemez zararlar uygun illiyet bağı kapsamında sorumluluğu doğurmayacaktır.

7. İlliyet bağı; mücbir sebep, zarar görenin kendi kusuru veya üçüncü kişinin kusuru nedeniyle kesilebilir. Aynı zamanda sorumluluktan kurtulma sebebi olan bu üç sebep, sadece kusur sorumluluğunda değil, kusursuz sorumlulukta da kabul edilmektedir (Eren, s. 561). Her üç neden açısından da, illiyet bağının kesildiği iddiası, sorumlu kişiler tarafından açıkça ispatlanmadıkça kabul edilmemelidir. Bu bakımdan sorumluluktan kurtulmak oldukça zorlaştırılmıştır.

8. Öte yandan somut olayda uygulanması açısından usuli kazanılmış hak üzerinde durmak da faydalı olacaktır.

9.6100 sayılı HMK'nın 266 ncı maddesine göre Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. (Değişik cümle: 3/11/2016-6754/49 md.) Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. (Ek cümle: 03/11/2016-6754/49 md.) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemez. Aynı kanununun 281/1 inci maddesine göre "Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilirler. (Ek cümle:22.07.2020-7251/24 md.) Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi hâlinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir düzenlemesi yer almaktadır.

10. Bilindiği üzere HMK'nın 30 uncu maddesi kapsamında düzenleme altına alınmış olan usul ekonomisi ilkesine göre de hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.

11.Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18.02.2021 tarih ve 2018/10(21)-94 E-2021/111 K sayılı ilamında da açıkça belirtildiği gibi " Bir tarafın bilirkişi raporuna itiraz etmemesi ile diğer (Bilirkişi Raporuna itiraz eden) taraf lehine usulî kazanılmış hak doğar. Yani, bir taraf bilirkişi raporuna itiraz etmez, diğerinin itirazı üzerine

yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılır ve ikinci bilirkişi raporu birinci rapora itiraz edenin daha da aleyhine olursa, ilk rapora itiraz etmeyen taraf bakımından ilk bilirkişi raporu kesinleştiğinden ve bununla diğer taraf lehine usulî kazanılmış hak doğduğundan, Mahkemenin ilk bilirkişi raporuna göre karar vermesi gerekir (Kuru, B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, Cilt:3, s. 2753)"

12. Dosya kapsamında toplanan bilgi ve belgelere göre; davacının, davalı Ali Can Ballı adına tapuda kayıtlı ama davalı Ercan Ballı tarafından işletilen narenciye bahçesinde olay günü narenciye ağaçlarının ilaçlanması işinde çalışmak üzere çağrıldığı, bu iş kapsamında dava harici Hasan Besler tarafından kullanılan traktörün arkasına bağlanan ilaçlama makinesi olduğu anlaşılan ve "holder" olarak tabir edilen makine üzerinde etrafı korkuluklu bir alanda çalışırken Hasan Besler'in traktörü sürdüğü ağaçlar arasında dik manevra yaptırıldığı sırada, makineyi traktöre bağlayan şaftın kırılması davacının üzerinde bulunduğu makinenin dengesinin bozulduğu ve makinenin sağ tarafı üzerine devrildiği esnada, davacının devrilen makine altında kalmamak için 3 -3,5 metre yüksekten zemine atlaması ile T12 kompresyon kırığı oluşacak şekilde yaralandığı anlaşılmıştır. Olayın SGK tarafından iş kazası olarak kabul edildiği, ve işveren olarak davalıların tespit edilerek işverenlerin %30ar, traktör sürücüsü Hasan Besler'in %20 ve sigortalının %20 oranında kusurlu olduğuna dair müfettiş raporu tanzim edildiği anlaşılmıştır.

13. Bu dosya kapsamında kusur oran ve aidiyetinin tespiti için bilirkişi heyetinden alınan 16.05.2017 tarihli raporda ise; davacıya %10, davalı Ercan Ballı'ya %60, dava harici traktör şoförü Hasan Besler'e %30 kusur verildiği, davalı Alican Ballı'ya kusur verilmediği, davacı vekili tarafından süresi içerisinde iş bu rapora itirazda bulunulmadığı, davalılar vekilinin süresi içerisinde itirazları üzerine alınan 23.09.2017 tarihli raporda davalıların işveren olarak müştereken %80, dava harici traktör sürücüsü Hasan Besler'in %10 ve davacının %10 oranında kusurlu kabul edildiği, davalılar vekilinin itirazı üzerine alınan 24.04.2019 tarihli raporda ise davalıların müştereken %90, dava harici traktör sürücüsü Hasan Besler'in %10 kusurlu olduğu, davacının ise kusursuz olduğu kabul edilmiştir. Mahkemece 24.04.2019 tarihli kusur raporu dikkate alınarak karar verilmiş ise de varılan sonuç davacı lehine %10 kusur veren rapora davacı vekilinin süresi içerisinde itiraz etmemiş olması nedeniyle davalılar lehine oluşan usulî kazanılmış hakkın ihlali noktasında hatalı olmuştur.

14. Öte yandan maddi tazminat alacağının hesabı noktasında hesap bilirkişiden alınan 31.08.2018 tarihli rapora davacı vekilinin itirazının olmadığı gibi davacı vekilinin bu raporda tespit edilen maddi tazminat alacağından re'sen davacıya bağlanan gelirin %100 kusura isabet eden kısmını rücu ederek maddi tazminat alacağını fazlaya ilişkin talep hakkı saklı kalmak kaydıyla 194.534,04 TL'ye artırdığı halde, Mahkemece davalılar vekillerinin itirazı üzerine önce 14.01.2019 sonrasında ise 30.09.2019 tarihli hesap bilirkişi raporları alındığı Mahkemece 30.09.2019 tarihli rapora itibarla karar verildiği anlaşılmış ise de davacı vekilinin

31.08.2018 tarihli rapora itiraz etmemekle bu raporda esas alınan veriler yönünden davalı lehine oluşan usuli kazanılmış hakkın gözetilmesi gerektiği, davacı vekilinin anılan rapora itiraz etmemiş olması karşısında fazlaya ilişkin talep hakkını saklı tutmasının da esasa etkisinin olmayacağı açıktır.

15. Bu açıklamalar doğrultusunda Mahkemece yapılacak iş, kusur oran ve aidiyeti noktasında davacı vekilinin müvekkiline atfedilen %10 kusur veren rapora süresinden sonra itirazının hüküm ve sonuç doğurmayacağı bu kapsamda davacının en az %10 oranında kusuru üzerinden davalılar lehine oluşan usuli kazanılmış hak oluştuğu, öte yandan her ne kadar 16.05.2017 tarihli ilk kusur raporunda davalı Alican Ballı'ya kusur verilmemiş ise de davalıların Adi Ortaklık olarak kabul edilip SGK tarafından da bu tespitle işyeri dosyasının re'sen tescil edildiği, işbu tespite karşı davalıların tespit davası açmamış olduğunun da anlaşılması karşısında davalıların işveren olarak müştereken sorumlu tutulmalarının dosyanın delil durumuna göre yerinde olduğu, öte yandan davacının kusuru haricinde tespit edilecek kusur oranı ile davacı kusur oranının miktar ve aidiyetlerinin tespiti açısından dosyanın alanında uzman A sınıf iş güvenliği uzmanı 3 bilirkişilerden teşkil edilecek heyete tevdi edilerek kusur oran ve aidiyetlerinin tespitinin sağlanması, giderek tespit edilecek kusur oranlarının yukarıda açıklanan usuli kazanılmış haklar çerçevesinde 31.08.2018 tarihli hesap raporuna uygulamak suretiyle maddi tazminat alacağı hakkında taleple bağlı bir karar vermekten ibarettir.

16. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

17. O halde, davalılar vekillerinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve bozma sebebine göre sair temyiz itirazları incelenmeksizin Bölge Adliye Mahkemesinin istinaf başvurularının esastan reddine ilişkin kararı ortadan kaldırılarak, İlk Derece Mahkemesince verilen hüküm bozulmalıdır.

VII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Davalılar vekillerinin bu aşamada sair temyiz itirazları incelenmeksizin temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının **ORTADAN KALDIRILMASINA**,

2. İlk Derece Mahkemesi kararının **BOZULMASINA**,

3. Peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine,

4. Dosyanın İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

24.12.2024 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.